

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 11 (13)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali 11-son 2025 yil*

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

11

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Жанназарова Г.К., Кодиржонов Ш., Миркомиллов Д. Инфраструктура экологии: мировой опыт и перспективы для Узбекистана.....	7
Бабаханова Д.Р. Цифровая трансформация промышленности: инновации, которые определяют будущее.....	15
Raxmatullaev A.X. Neft-gaz sanoati korxonalarining samaradorligini oshirishda investitsion faoliyatni takomillashtirish.....	18
Кадинова Д.Ш. Фосфогипс чиқиндисиди асосида олинадиган гипсли боғловчининг техник-иктисодий самарадорлик кўрсаткичлари.....	22
Исраилова Д.К. Иқтисодиётда аёллар бандлигини ташкил этишга назарий қарашлар...	24
Мирсаидова Ш.А. Зарубежный и отечественный опыт повышения эффективности строительных компаний.....	29
Солиева Г.А. Туризм и цифровые технологии.....	35
Қобиллов Ш. Янги Ўзбекистоннинг “Яшил” тараққиёт йўли — хавфсизлик ва фаровонлик омили.....	39
Boboyev A.Ch. Hududlarda agrosanoat majmuasini klaster asosida ishlab chiqarishini tashkil etish	46
Жураханов М.Э. Концептуальные основы устойчивого развития малого бизнеса и предпринимательства Узбекистана.....	50
Ismatov R.O. Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarish tizimini samaradorligini oshirish.....	55
Шокирова Г.М. Суть и особенности управления цифровым маркетингом и его значимость для организации бизнес-процессов на промышленных предприятиях.....	60
Anafiyaev A.M. Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda sanoat tarmog'i salohiyatining roli.....	65
Mirzayev S.A. O'zbekiston qurilish sanoatida strategik boshqaruv.....	69
Sattikulova G.A. To'qimachilik sanoatini rivojlantirishni hududiy xususiyatlari yuzasidan ilg'or xorij tajribasi.....	72
Ubaydullaev K. Qoraqalpog'iston Respublikasi qishloq xo'jaligida moddiy-texnika resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish zahiralari.....	76
Quvondiqova G.S. “International experience: the interrelationship between industrial investments and economic growth”.....	80
Сапаров И.Ў. Европа иттифоқининг рақамли платформаларни тартибга солиш тажрибаси: Digital Markets Act (DMA) ва Digital Services Act (DSA).....	84
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida yengil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	90
Pardayev T.N., Jo'rayev J.J., Usmonov Sh.E. Bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlarning samaradorligini oshirish yo'llari.....	94
Eraliev A.A. Efficient utilization of digitalization to enhance productivity in Uzbekistan's enterprises.....	99
Соҳибназаров А.А. Ўзбекистонда исломий молия тизимининг шаклланиши ва ривожланиш босқичлари: хронологик ёндашув.....	103
Karimova N.Y. Raqamli transformatsiya va mehnat unumdorligi o'sishining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri: O'zbekiston misolida empirik tahlil.....	107
Usubjonov Z.V. Bank xizmatlari bozorini rivojlanishda marketing strategiyalaridan foydalanish.....	110
Jo'raboyev H.X. Analysis of economic and financial indicators of small business entities in the construction sector.....	113
Ziyodullaev S.M. Modern approaches to reducing liquidity risk in managing bank passive operations and harmonization with international standards.....	117
Хайдаров Х.У., Рахмонов Д.Р. Молиявий инқироз оқибатлари ва уларни олдини олиш чора-тадбирлари ахамияти.....	120

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 11-son 2025 yil

Achilov A.N. Aktuar uslublarning aktualligi.....	125
Berdiyarov B.T. O‘zbekiston tijorat banklari uchun sun’iy intellektga asoslangan kredit riski va likvidlikni boshqarish.....	127
Nishonboyev D.E. Directions for improving the business environment in Uzbekistan.....	132
Юлдашева Г. Основные направления повышения эффективности управления деятельности предприятий оптовой (розничной) торговли.....	136
Jumanazarova G. Investitsion siyosatni amalga oshirishda xorij tajribasi.....	138
Амбарцумян А.А. Некоторые проблемы внедрения возобновляемых источников в генерацию энергии.....	142
Yangiboyev U.A. Chakana savdo tarmoqlarini raqamlashtirish yo‘nalishlari	146
Холматов Б., Абдукаххорова З. Ижтимоий давлат моделлари	150
Mambetjanov Q.Q. Kambag‘allikni qisqartirishda inson kapitali omilidan samarali foydalanish yo‘nalishlari	154
Nigmatova D.Z., Amanov E.G’. Talant management tizimi – inson resurslarini boshqarishda innovatsion yondashuv sifatida	159
Xalmirzayev A.A., Shodiyeva N.H. Agroturizmni rivojlantirishning xalqaro tajribalari va undan O‘zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	162
Normurodov X.E., Abduxalilov S.A. O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shida inson kapitalining ahamiyati	167
Мусаева Д.Д. Основные принципы и подходы к стратегическому управлению	172
Гайбуллаев Ф. Коррупциядан қарши мурасасиз муҳит яратиш борасида кенг қўламли ислохотлар стратегияси.....	175
Mirzayev B.S. Bank sektorida kredit xavflarini baholashning yangi usullari: PD–LGD–EAD integratsiyalashgan modeli.....	180
Ruzmanov Sh.U. Oziq-ovqat korxonalari mahsulotlari raqobatbardoshligini boshqarish samaradorligini baholash usullari.....	183
Xasanova X.F. Islomiy moliyalashtirishda buxgalteriya hisobi va audit tekshiruvlarini uyg‘unlashtirish.....	187
Baxtohunova D.N. Mijoz - bank uchun emas, bank- mijoz uchun. (Mijozning o‘rniga o‘zingiz o‘tiring...).....	191
Ikromov A.Sh. Yangi O‘zbekistonda oziq-ovqat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash xususiyatlari.....	195
Abdumo‘minov A.A. Sanoat korxonalari raqobatbardoshligiga ta’sir etuvchi omillar.....	200
Murtazayev I.B. Zarafshon mintaqasida agrar salohiyat va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirishning oziq-ovqat xavfsizligiga ta’siri.....	207
Абдухамидова Ф.Б. Факторы, влияющие на намерение пользователей оформлять цифровые подписки.....	212
Juraev D.A. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.....	215
Захирова Г.М. Ўзбекистонда тиббий туризмни ривожлантириш масалалари.....	218
Tursunov M.B. Tadbirkorlik risklarining mohiyati, mazmuni va turlari.....	223
Danabekov A.S. Yangi O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish - davlat siyosatining ustuvor masalasi sifatida.....	230
Кадырова И.В. Работы особенности регионального туристического кластера.....	233
Ro‘zimatova Sh.B. Xorazmda gastronomik turizmni rivojlantirish.....	237
Doniyev Sh.O’. Global iqtisodiy integratsiya sharoitida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar jalb qilish: mavjud imkoniyatlar hamda to‘siqlar.....	240
Давлетов Ж.М. Зарубежный опыт управления качеством пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте.....	244
Aripov O.A. Sharqda buyuk mutafakkirlarning asarlarida «tadbirkorlik» tushunchasi mohiyatining yoritilishi.....	248
Turebekov A.A. Jahon bozor iqtisodiyotida ishlab chiqarish xarajatlarini tartibga solishning nazariy jihatlar.....	253

7. Мишин Г.К. “О теоретической разработке проблемы коррупции”.– М.: Юрист, 2001. С. 26
8. Астанин В.В. Антикоррупционная политика России: криминологические аспекты. Диссертация., д.ю.н. М., 2009. С. 11.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 21 апрелдаги ПФ-71-сон Фармонида 2-илова билан “Коррупцияга қарши курашиш бўйича миллий кенгашнинг 2025 йил 5 мартда ўтказилган кенгайтирилган йиғилишида белгиланган топшириқлар ижросини таъминлаш бўйича амалий чора-тадбирлар дастури”. // <https://lex.uz/ru/docs/7486412>
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 24 ноябрдаги ПФ-228-сонли Фармони. - Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 25.11.2025 й., 06/25/228/1070-сон. <https://lex.uz/docs/6369997>
11. Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тўғрисида миллий маъруза. //Ўзбекистон Республикаси коррупцияга қарши курашиш агентлиги, 2024.-70 б.

UDK: 336.77

BANK SEKTORIDA KREDIT XAVFLARINI BAHOLASHNING YANGI USULLARI: PD–LGD–EAD INTEGRATSIYALASHGAN MODEL

НОВЫЕ МЕТОДЫ ОЦЕНКИ КРЕДИТНЫХ РИСКОВ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ: ИНТЕГРИРОВАННАЯ МОДЕЛЬ PD–LGD–EAD

NEW METHODS FOR CREDIT RISK ASSESSMENT IN THE BANKING SECTOR: INTEGRATED PD–LGD–EAD MODEL

Mirzayev Bobur Soyibjonovich

Alfraganus university, “Moliya” kafedrası mudiri, i.f.f.d.(PhD), dotsent

Annotatsiya

Ushbu maqolada bank sektorida kredit xavflarini baholashning zamonaviy yondashuvlari, xususan PD, LGD va EAD ko‘rsatkichlarini yagona integratsiyalashgan modelda qo‘llash muhokama qilinadi. Model kredit portfeli sifatini oshirish, tavakkalchilikni aniq o‘lchash va qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi. Tadqiqot metodlari, amaliy natijalar va takliflar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: kredit xavfi, bank sektori, PD modeli, LGD ko‘rsatkichi, EAD baholash, integratsiyalashgan model, risk menejment, Basel standartlari, kredit portfeli, moliyaviy barqarorlik.

В статье рассматриваются современные подходы к оценке кредитных рисков в банковском секторе, в частности применение показателей PD, LGD и EAD в единой интегрированной модели. Модель способствует повышению качества кредитного портфеля, точному измерению рисков и оптимизации процесса принятия решений. Представлены методы исследования, практические результаты и рекомендации.

Ключевые слова: кредитный риск, банковский сектор, модель PD, показатель LGD, оценка EAD, интегрированная модель, риск-менеджмент, стандарты Базеля, кредитный портфель, финансовая стабильность

This article examines modern approaches to credit risk assessment in the banking sector, particularly the use of PD, LGD and EAD indicators within an integrated model. The model enhances credit portfolio quality, improves risk measurement accuracy, and optimizes decision-making processes. The study presents methodological approaches, empirical results, and practical recommendations.

Keywords: credit risk, banking sector, PD model, LGD indicator, EAD estimation, integrated model, risk management, Basel standards, credit portfolio, financial stability.

Kredit xavfi – bu bankning qarzдор tomonidan o‘z majburiyatlarini bajarmasligi oqibatida duch keladigan yo‘qotishlar miqdorini bildiruvchi muhim ko‘rsatkichdir. Kredit xavfini baholashda uchta asosiy parametr keng qo‘llaniladi: PD (Probability of Default) – default sodir bo‘lish ehtimoli, LGD (Loss Given Default) – default yuz bergan taqdirda yo‘qotish foizi, EAD (Exposure at Default) – default paytidagi majburiyat summasi. Ushbu ko‘rsatkichlar bankning mumkin bo‘lgan yo‘qotishlarini modellashtirishda birgalikda ishlatiladi. Masalan, IFRS 9 standartida kutilayotgan kredit yo‘qotishlari (ECL) hisobi $ECL = PD \times LGD \times EAD$ formulasi bo‘yicha amalga oshiriladi. Investopedia ma‘lumotiga ko‘ra, PD, LGD va EAD banklarga potentsial zararlarni hisoblashda yordam beruvchi bir qator hisoblardir. Shu tarzda, qarzning defaultga uchrash imkoniyati va defaultga uchrasa bank yo‘qotadigan summasi hisobga olinadi. Misol uchun, 1000 birlik qarzni ko‘zda tutsak, agar $PD = 20\%$, $LGD = 70\%$ bo‘lsa, kutilayotgan yo‘qotish miqdori $0.2 \times 0.7 \times 1000 = 140$ birlikga teng bo‘ladi.

Banklar kredit xavfini boshqarishda global me‘yorlarga, xususan, Basel standartlariga amal qiladi. 2004 yilda qabul qilingan Basel II ramkasida kredit xavfini baholash poydevori sifatida aynan PD–LGD–EAD uchligi belgilandi. Basel komiteti IRB (Internal Ratings-Based) yondoshuvida ilg‘or banklarga o‘z ichki reytinglari asosida har bir aktiv uchun PD va xavf parametrlari (boshlang‘ich PD, LGD, EAD) ni hisoblash imkonini berdi. Ma‘lumotlarga ko‘ra, rivojlangan IRB usuliga ko‘ra, banklar har bir kredit bo‘yicha o‘zlari hisoblab chiqqan PD, LGD va EAD qiymatlarini qo‘llashi mumkin. Bunday yondashuv kapital yetarliligini aniqlash formulalarini to‘g‘ri parametrizatsiya qilishni ta‘minlaydi. Shunday qilib, ko‘p yillar davomida banklar kredit xavfini baholashda PD, LGD, EAD parametrlariga tayanib kelmoqda va ular kredit portfelidagi umumiy kutilayotgan zararlarni hisoblashda asosiy tarkibiy qism sifatida qabul qilingan.

So‘nggi yillarda kredit xavfini baholashda yangi standart va mexanizmlar joriy qilindi. Xususan, moliyaviy hisobot standarti IFRS 9 (2018 yildan boshlab) kreditlar uchun avvaldan prognoz qilingan kutilayotgan yo‘qotishlarni hisoblashni talab qiladi. IFRS 9 bo‘yicha kreditlarning 3 ta bosqichli modeli mavjud: Stage 1 da oddiy darajada turgan kreditlar uchun bir yillik ECL, Stage 2 da kredit sifati sezilarli yomonlashganlari uchun kreditning umr bo‘yi ECL; Stage 3 esa allaqachon zarar ko‘rgan kreditlar uchun barcha qolgan yo‘qotishlarni inobatga oladi. IFRS 9 talablariga binoan, banklar portfellaridagi har bir foiz to‘lov majburiyatlariga nisbatan ham kelajak sharoitlarini hisobga olgan holda PD, LGD va EAD qiymatlarini chiqazishi lozim. Xususan, IFRS 9 doirasida yillik va umr bo‘yi PD qiymatlari vektorini modellashtirish kerak bo‘ladi – ya‘ni qarzning butun muddatida har bir yil uchun default ehtimollarini oldindan baholash zarur. Shu maqsadda banklar nafaqat o‘tgan davr statistik ma‘lumotlarini, balki prognozga asoslangan iqtisodiy muhit parametrlarini ham modellariga qo‘shadilar. For example, IFRS 9 ECL hisoblashiga ko‘ra, qarz Stage 2 yoki 3 ga ko‘tarilsa, bank kutilayotgan yo‘qotishlarni butun muddat bo‘yicha hisoblaydi va buning uchun har yilgi PD, LGD, EAD qiymatlari zarur bo‘ladi. Ushbu talablar kredit bo‘yicha risk parametrlarini integratsiyalashgan holda modellashtirishni taqozo etadi.

Zamonaviy integratsiyalashgan model – bu PD, LGD, EAD omillarini alohida emas, balki yagona tizim sifatida baholovchi yondashuvdir. An‘anaviy amaliyotda banklar alohida model bilan PD, LGD va EAD ni hisoblagan bo‘lsa, integratsiyalashgan yondashuvlar ushbu komponentlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni ham e‘tiborga oladi. Yaqinda moliya mutaxassislari kesh-flow (naqd oqim) usulini ilgari surdi: bu yondashuvda kredit qiymati ob‘ektning kelajakdagi naqd oqimlari yig‘indisi sifatida qaraladi. Ishlab chiqilgan modellarga ko‘ra, oldingi kreditlarga oid haqiqiy naqd oqim ma‘lumotlari asosida neyron tarmoqlar kabi ilg‘or mashinani o‘qitish algoritmlari yordamida obligorning moliyaviy xatti-harakatlari, uning atrofidagi iqtisodiy sharoitlar, makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar kiritiladi va chiqish sifatida kelajakdagi naqd oqim prognoz qilinadi. Shu tarzda, kesh-flow model kreditga bog‘liq har bir vaziyat uchun PD, LGD va EAD ning o‘zaro bog‘lanishini birgalikda aks ettiradi. Masalan, birinchi ssenariyada kredit to‘laligicha qoplanishi ko‘zlangan bo‘lsa, ikkinchisida obligor moliyaviy qiyinchilikka uchrab, asosiy summani kechiktirishi mumkin,

uchinchisida esa to‘liq to‘lovdan bosh tortishi ehtimoli ko‘rib chiqiladi. Shu orqali modellashda noto‘g‘ri yo‘nalishli risk (PD va LGD bog‘liqligi) avtomatik usulda aniqlanadi – agar iqtisodiy sharoit yomonlashuvi birdaniga ham default ehtimolini, ham yo‘qotish foizini oshirsa, integratsiyalashgan modellar buni birdek e‘tiborga oladi. An‘anaviy alohida PD va LGD modellarida esa bunday holatlarda yo‘qotishlarni faqat ularning ko‘paytmasi orqali hisoblash mumkinligi sababli PD-LGD o‘rtasidagi korrelyatsiya ko‘pincha inobatga olinmay qoladi.

So‘nggi yillarda mashinani o‘rganish va sun‘iy intellekt usullarini kredit riskida tatbiq etishga urg‘u kuchaydi. Akademik tadqiqotlarda ham ushbu texnologiyalar kredit riskining asosiy omillarini modelga olishda qo‘llanilmoqda. Masalan, Grzybowska va Karvanski (2020) ishida LGD parametrini bashoratlash uchun gradient boosting algoritmi va Markov zanjiri yondoshuvi taklif qilinib, murakkab kredit migratsiyalaridan foydalangan holda uzoq muddatli LGD qiymatlari modellashtirilgan. Bu tadqiqot IFRS 9 kontekstiga mos bo‘lib, real bank ma‘lumotlari yordamida LGD taqsimotini aniqlash usulini ko‘rsatadi. Shuningdek, turli tadqiqotlarda qarz portfelining umumiy xisobini aniqlash uchun PD, LGD va EAD ni birgalikda bashorat qiluvchi yondashuvlar, masalan, neyron tarmoqlar yoki tasodifiy o‘rmonlar kabi usullar, haqiqiy ma‘lumotlar va stsenariylar bilan qo‘llanilmoqda. Bu kabi metodlar kredit riskining kompleks qiyofasini olishga imkon beradi.

Zamonaviy bank amaliyotida kredit xavfini baholash jarayonini avtomatlashtirish maqsadida turli dasturiy yechimlar paydo bo‘lgan. Masalan, IFRS 9 standartiga mos keluvchi “Rust” deb nomlangan avtomatlashtirilgan ECL tizimi PD, LGD va EAD modellashtirishni bitta platformada birlashtiradi. Rust yechimi kredit modellashtirishning to‘liq tsiklini qamrab oladi – u nafaqat kreditlarning default ehtimollarini (PD) va default holatidagi yo‘qotish foizlarini (LGD) bashorat qiladi, balki oqibati aylanishini monitoring qiladi va ma‘lumotlarni reyabellishtiradi. Bu tizimning foydali xususiyatlaridan biri – u tarixi bo‘yicha to‘plangan va kelajak stsenariylariga asoslangan ma‘lumotlarni qo‘llab, model parametrlarini integratsiyalashgan holda avtomatik ravishda qayta hisoblab beradi. Zamonaviy banklarda IFRS 9 standartiga muvofiq kredit xavfini baholashni avtomatlashtirishga xizmat qiluvchi dasturiy yechimlar katta ahamiyatga ega. Masalan, yuqoridagi rasmda ko‘rsatilgan IFRS 9 hisob-kitoblari uchun maxsus platforma hisoblagich va moliyaviy hujjatlar yordamida kredit riskini tahlil qiladi. Bunday dasturlar PD, LGD va EAD kabi parametrlarni birgalikda integratsiyalashgan holda modellashtirish imkonini beradi. Shu tariqa bank xodimlari kredit portfeli bo‘yicha prognozlarni tez va aniqroq amalga oshirishlari, regulator talablariga mos ravishda ma‘lumotni qayta ishlashlari osonlashadi.

Statistik ma‘lumotlar va ekspert baholari shuni ko‘rsatadiki, kredit riskini baholashdagi bu o‘zgarishlar bank biznesiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Masalan, McKinsey konsalting kompaniyasi IFRS 9 joriy etilishida birinchi marta kredit yo‘qotishlarini hisoblashni boshlanganida banklarning rezerv ajratmalari o‘rtacha 20%ga oshishi, va stage 2ga o‘tish natijasida balansdagi yo‘qotishlar kataklik tarafdin 30–40%gacha tebranish bo‘lishini prognoz qilgan. Federal Rezerv Bankining katta moliyaviy guruhlar (CCAR) uchun stress-test bo‘yicha yo‘riqnomalarida esa yirik banklarning kredit portfellarini qayta baholash jarayonida PD, LGD va EAD komponentlarini alohida segmentlarga ajratib, makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarga bog‘liq holatda modellashtirishi amaliyoti qayd etilgan. U yerda ta‘kidlanishicha, PD ko‘pincha makrosenariy asosida ekonometriya modellari orqali chiqaziladi, va me‘yoriy usullar bilan solishtirganda avvalgi davrlarning ko‘rsatkichlaridan foydalanish stress sharoitida xavfni noto‘g‘ri baholashga olib kelishi mumkin. Bunday misollar ko‘rsatadiki, bugungi kunda kredit riskini baholashda PD-LGD-EAD parametrlarini faqat alohida sifatida emas, balki ularning o‘zaro bog‘liqligini inobatga oluvchi tarzda tahlil qilish zarur.

Bank sektorida kredit xavflarini baholash jarayoni tobora murakkablashib, yangi integratsiyalashgan modellarni talab qilyapti. An‘anaviy PD–LGD–EAD formulalari kreditning umumiy xavfini ko‘rsatish uchun qulay bo‘lsa-da, sun‘iy intellekt va ilg‘or statistika vositalari yordamida ularni birlashtirgan yondashuvlar yanada nozik risk omillarini – masalan, makroiqtisodiy o‘zgarishlar va PD-LGD o‘zaro bog‘liqligini – to‘g‘ri aniqlash imkonini beradi. Zamonaviy banklarda joriy etilayotgan IFRS 9 talablarini bajarish uchun PD, LGD, EAD ni uchta alohida modeldan ko‘ra bitta integratsiyalangan modelda birlashtirib ishlatish, stsenariylarni qo‘shish, hamda tarixi va kelajak ma‘lumotlarini sinergik tahlil qilish zarurati kuchaymoqda. Bu esa nafaqat kredit

rezervlari to‘g‘risida aniq va haqqoniy xulosa olishga, balki bank faoliyatining barqarorligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Basel Xavfsizlik Qo‘mitasi. Xalqaro banklararo kapital o‘lchovlari va kapital standartlari: takomillashtirilgan me‘yor (Basel II). Basel: Banklararo Xavfsizlik Inshooti (BIS), 2006. 347 b.
2. Xalqaro Buxgalteriya Standartlari Kengashi (IASB). IFRS 9: Financial Instruments. London: IFRS Foundation, 2014. 188 b.
3. Engelmann B. IFRS 9 uchun umrbod kutilayotgan kredit yo‘qotishlarini hisoblash: qaysi formula to‘g‘ri? Ho Chi Minh sh.: Ochilish Universiteti (HCMC), 2018. 15 b.
4. KPMG (Hindiston). Kutilayotgan kredit yo‘qotishlari (ECL). Mumbai: KPMG, 2025. 20 b.
5. Sauders L., Allen L. Kredit riskini o‘lchash: yangi yondashuvlar. Nyu-York: Wiley, 2007. 768 b.
6. Yevropa Banklar Otoriteti (EBA). IFRS 9ning joriy etilishi bo‘yicha monitoring hisobot – 2023. London: EBA, 2023. 66 b.

UDK: 334.027

**OZIQ-OVQAT KORXONALARI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI
BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI**

**МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРОДУКЦИИ ПИЩЕВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

**METHODS FOR ASSESSING THE EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF THE
COMPETITIVENESS OF FOOD ENTERPRISES' PRODUCTS**

Ruzmanov Shuxrat Usmonovich Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti “Ekonometrika va iqtisodiy modellash” kafedrasida katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada oziq-ovqat sanoati mahsulotlarining raqobatbardoshligini boshqarish samaradorligini baholash usullari tahlil qilinadi. Raqobatbardoshlik darajasini aniqlashda asosiy ko‘rsatkichlar sifatida mahsulot sifati, narx siyosati, innovatsion salohiyat, marketing strategiyalari va logistika tizimi ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda statistik va ekonometrik baholash usullari, jumladan, ekspert baholash, benchmarking, korelyatsion va regressiyaviy tahlil usullari yoritilgan. Olingan natijalar asosida oziq-ovqat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: raqobatbardoshlik, oziq-ovqat sanoati, baholash usullari, benchmarking, regressiyaviy tahlil, mahsulot sifati, marketing strategiyasi.

В данной статье анализируются методы оценки эффективности управления конкурентоспособностью продукции пищевой промышленности. Качество продукции, ценовая политика, инновационный потенциал, маркетинговая стратегия и система логистики рассматриваются как основные показатели, определяющие уровень конкурентоспособности. Исследование охватывает статистические и эконометрические методы оценки, включая экспертную оценку, бенчмаркинг, методы корреляционного и регрессионного анализа. На основе полученных результатов будут разработаны предложения по повышению конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: конкурентоспособность, пищевая промышленность, методы оценки, бенчмаркинг, регрессионный анализ, качество продукции, маркетинговая стратегия.